

Στα παράλια της Τρίπολης, 1805: Μια άγνωστη ελληνοαμερικανική στρατιωτική συνεργασία

Η πρώτη ελληνοαμερικανική στρατιωτική συνεργασία έλαβε χώρα το 1805 στα παράλια της Τρίπολης, στη σημερινή Λιβύη, και αφορούσε στην απελευθέρωση 308 Αμερικανών που κρατούσαν ως ομήρους πειρατές της Βαρβαριάς (Βόρειος Αφρική).

Για το νεότευκτο Σώμα των Αμερικανών πεζοναυτών, που συνεργάστηκε με τους Έλληνες για την επίτευξη του σκοπού, η επιχείρηση θεωρήθηκε τόσο ιστορικά σημαντική, που απαθανατίστηκε στην πρώτη στροφή του Ύμνου των Πεζοναυτών (Marine's Hymn) που έχει ως εξής: «Από τις αίθουσες Μοντεζούμα στα παράλια της Τρίπολης, της πατρίδας μας τις μάχες πολεμάμε, στη θάλασσα, στη στεριά, στον αέρα».

Την άγνωστη αυτή πτυχή της ιστορικής πρώτης ελληνοαμερικανικής στρατιωτικής συνεργασίας, έφερε στο φως το 1977 ο γνωστός Ελληνοαμερικανός καθηγητής Harry Psomiades, Διευθυντής του Κέντρου Ελληνικών Σπουδών του Queens College της Νέας Υόρκης. Ο κ. Psomiades εντόπισε τις λεπτομέρειες στις σχετικές για το θέμα αναφορές του αρχη-

---

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο Μάριος Α. Ευρυδιάδης είναι ερευνητής στο ΙΑΑ και διδάσκει Διεθνείς Σχέσεις στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

γού της εκστρατευτικής αποστολής, William Eaton, ο οποίος την εποχή εκείνη υπηρετούσε ως πρόξενος της χώρας του στην Τυνησία. Η Τυνησία, μαζί με την Αλγερία, το Μαρόκο και την Τρίπολη (Λιβύη) ελέγχοντο από αραβικές πειρατικές φυλές των Βερβερίνων και οι οποίες κούρσευαν τα εμπορικά σκάφη της Μεσογείου ή τα προστάτευαν, εφόσον οι χώρες τους πλήρωναν τον απαιτούμενο φόρο «προστασίας» προς τους τοπικούς πασάδες-πειρατές.

Οι Αμερικανοί, που από τότε είχαν εντονότατη εμπορική δραστηριότητα στη Μεσόγειο, πλήρωναν υπέρογκα ποσά προστασίας προς τους πειρατές. Σε μια μάλιστα περίπτωση, ο μπέης της Αλγερίας εξανάγκασε ένα πολεμικό πλοίο των ΗΠΑ, που έφερε το συμβολικό όνομα του θεμελιωτή της Αμερικανικής Ανεξαρτησίας George Washington, ν' αντικαταστήσει την αμερικανική σημαία μ' αυτή της Αλγερίας και να μεταφέρει πρεσβευτή του μπέη στην Ύψηλή Πύλη. Απορρίπτοντας τις διαμαρτυρίες του Αμερικανού καπετάνιου, ο μπέης του δήλωσε: «Μου πληρώνετε φόρο υποτέλειας και αυτό σας καθιστά σκλάβους μου. Έχω λοιπόν το δικαίωμα να σας διατάξω όπως εγώ ορίζω». Η ταπείνωση των Αμερικανών ξεπέρασε κάθε όριο. Ο πόλεμος ανάμεσα, στους Αμερικανούς και τους Βερβερίνους πειρατές δεν άργησε να ξεσπάσει. Η κανονιοφόρος όμως των Αμερικανών, που το 1804 στάλθηκε να βομβαρδίσει το λιμάνι της Τρίπολης, έπεσε σε ξέρα και τα 308 μέλη του πληρώματος συνελήφθησαν από τον Γιουσούφ Πασά της Τρίπολης.

Η εισήγηση του προξένου Eaton να οργανώσει στρατιωτική εκστρατεία εναντίον του Πασά της Τρίπολης έγινε αποδεκτή από την Ουάσινγκτον που απέστειλε για τον σκοπό αυτό όλους κι όλους εννέα πεζοναύτες. Ο δραστήριος Eaton στρατολόγησε μια ομάδα Αράβων που ήθελαν να ανατρέψουν τον Πασά της Τρίπολης και να τον αντικαταστήσει με συγγενή του που διεκδικούσε τον θρόνο της Τρίπολης, τον Χαμέτ (Πασά) Καραμανλή, ο οποίος διέμενε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Ο Χαμέτ Πασάς και ο Eaton υπέγραψαν διμερή «κρατική» συμφωνία η οποία, μεταξύ άλλων, δέσμευε τους Αμερικανούς ν' ανατρέψουν με στρατιωτικά μέσα τον Πασά της Τρίπολης ενώ ο Χαμέτ Πασάς δεσμεύθηκε να αστυνομεύει και να προστατεύει τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή. Έχουμε δηλαδή στη συγκεκριμένη περίπτωση μια «συμφωνία πρότυπο» δημιουργίας «πελατειακών σχέσεων» των Αμερικανών με τρίτους, που αργότερα θα αποτελέσει την πιο προσφιλή μέθοδο εξυπηρέτησης των αμερικανικών συμφερόντων σε διάφορα μέρη του κόσμου, με την μεταπολεμική Ελλάδα ν' αποτελεί κλασική περίπτωση εφαρμογής της. Ο Eaton εντόπισε επίσης και μίσθωσε τους καλύτερους μισθοφόρους της εποχής και προπομπούς των σημερινών λεγεωνάριων, που ήσαν στην πλειοψηφία τους Έλληνες. Μια

τέτοια ομάδα 40 Ελλήνων μισθοφόρων δέχθηκε να συνεργαστεί μαζί του. Κατά τον Psomiades η ομάδα των Ελλήνων είχε δύο οπλαρχηγούς, ένδειξη ότι αρχικά υπήρχαν δύο ξεχωριστές ομάδες. Ο ένας από τους οπλαρχηγούς ονομαζόταν Κωνσταντίνος ο δε άλλος έφερε το σλαβικό όνομα Ούλοβιτς. Ο Ούλοβιτς μπορεί να ήταν ελληνόφωνος Σλάβος ή, πιο πιθανά, Έλληνας με σλαβικό όνομα, κάτι όχι ασυνήθιστο για την εποχή.

Το στρατιωτικό σχήμα, αφού διέσχισε 750 χιλιόμετρα ερήμου, επιτέθηκε στη δεύτερη σε σημασία πόλη, κοντά στο λιμάνι της Τρίπολης, τη Δέρνη (Deme) και την κατέλαβε. Στην αναφορά του, ο Eaton πλέκει το εγκώμιο των Ελλήνων που πολέμησαν και παραδειγματίσαν, όπως τονίζει, σύμφωνα με τον «αρχαίο χαρακτήρα τους» και που αποτέλεσαν την πλειοψηφία των νεκρών της επίθεσης. (Σκοτώθηκαν επίσης και τρεις από τους εννέα πεζοναύτες). Μας πληροφορεί επίσης ότι οι Έλληνες, σε μια περίπτωση, έσωσαν τον ίδιο και τους πεζοναύτες αλλά και την αποστολή, όταν οι Άραβες στασίασαν με απώτερο σκοπό να δολοφονήσουν τους Αμερικανούς και να κλέψουν το σοβαρό χρηματικό ποσό της αποστολής.

Η δράση του σώματος του Eaton φόβισε αρκετά τον Πασά της Τρίπολης, του οποίου η πόλη ήταν ο επόμενος στόχος, ώστε συμβιβάστηκε με τους Αμερικανούς και απελευθέρωσε τους ομήρους. Εισέπραξε όμως από την Ουάσινγκτον, αλλά χωρίς τη γνώση του Eaton και το καθόλου ευκαταφρόνητο για την εποχή χρηματικό ποσό των 60 χιλιάδων δολαρίων. Η πράξη αυτή εξαγρίωσε τον Eaton ο οποίος καταφέρθηκε δημόσια κατά του «ατιμωτικού», όπως τον χαρακτήρισε, συμβιβασμού και την λιποψυχία των ανωτέρων του, που του απαγόρευσαν να καταλάβει την Τρίπολη όπως αρχικά σχεδίασε και βρισκόταν σε θέση να πράξει.

Για τους Έλληνες δεν παρατίθενται άλλα στοιχεία εκτός από το γεγονός ότι μεταφέρθηκαν από τους Αμερικανούς στη Σικελία. Ο καθηγητής Psomiades όμως, μας πληροφορεί ότι την εποχή εκείνη οργανωμένες ομάδες Ελλήνων μισθοφόρων δρούσαν σ' ολόκληρο το χώρο της Μεσογείου και προσέφεραν τις υπηρεσίες τους σε Άγγλους, Γάλλους, Αμερικανούς, Ρώσους και τους Οθωμανούς. Κατά τον Psomiades, οι Έλληνες πρέπει να προέρχοντο από την Πελοπόννησο και πιθανότατα από τα απομεινάρια της ρωσοκίνητης και αποτυχημένης επανάστασης του 1770 κατά των Οθωμανών. Μπορεί όμως να ήταν και Σουλιώτες ή Ρουμελιώτες, που πολλές φορές καταπιεζόμενοι και καταδιωκόμενοι από τους Τούρκους, έφευγαν από την Ελλάδα ως οργανωμένες στρατιωτικές ομάδες και δρούσαν στο εξωτερικό ως μισθοφόροι.

Το σημαντικό είναι ότι βρισκόμαστε λίγα μόλις χρόνια από την ελληνική επανάσταση και τα μέλη των ομάδων αυτών αποτελούσαν ουσιαστικά

μέρος της τάξης των Κλεφτών. Η μισθοφορική τους πείρα σίγουρα τους επέτρεψε να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο στην Επανάσταση του 1821.

Όσο για την ελληνοαμερικανική συνεργασία της εποχής, την αναφέρουμε για να υπογραμμίσουμε το γεγονός της ουσιαστικής συμβολής των Ελλήνων, αρκετοί από τους οποίους έχασαν τη ζωή τους, στην απελευθέρωση των Αμερικανών ομήρων. Παράλληλα, θέλουμε να τονίσουμε ένα τόσο σημαντικό αλλά σχεδόν άγνωστο στην Ελλάδα περιστατικό το οποίο είναι καταγεγραμμένο ως μια ένδοξη σελίδα των Αμερικανών πεζοναυτών.

Πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι σ' όλους τους μεγάλους πολέμους και σ' αντίθεση με τους τωρινούς προνομιακούς συμμάχους των ΗΠΑ, οι Έλληνες πολέμησαν ως σύμμαχοι των Αμερικανών. Δεν έχουν εισπράξει όμως αντίστοιχη κατανόηση και υποστήριξη από την Ουάσινγκτον. Το αντίθετο μάλιστα.

Είναι γεγονός ότι οι Έλληνες του 1805 πληρώθηκαν για τις υπηρεσίες τους. Θα μπορούσαν όμως να υποστηρίξουν τους Άραβες στασιαστές και να σφάξουν τον Eaton και τους εννέα πεζοναύτες όπως ήθελαν να πράξουν οι στασιαστές. Όμως αρνήθηκαν, διότι από καταβολής το φιλότιμο και η «μπέσα» υπήρξαν χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Έλληνα μαχητή.